

**Historische Vereniging
Marithaime**

Jaarverslag 2019

Elst (O. B.)
Nijmeegsche straatweg

Inleiding

In het vorige Jaarverslag heeft het bestuur aangegeven dat, na de voorgaande roerige jaren, er nu de gelegenheid is om verder uit te bouwen. Dit is helaas niet uit de verf gekomen. Mede oorzaak hiervan is dat het bestuur bijna het hele jaar maar uit 3 mensen heeft bestaan. Dit is veel te weinig om, naast de lopende zaken, nog dingen extra te kunnen doen.

Dat wil niet zeggen dat er niets is gedaan. Door de inzet van vele vrijwilligers op diverse gebieden is er toch veel tot stand gekomen. Zie ook bij Activiteiten.

Jaarverslag vastgesteld in de Algemene Ledenvergadering van 24 maart 2020.

Frank de Vries
wnd. voorzitter

Hans van der Heijden
secretaris

*Foto voorblad: Nijmeegsche straatweg.
Thans de Rijksweg-Zuid nabij de kruising met de Dorpsstraat.
Links het begin van de Stationsstraat met handwijzer naar Bemmelen
en daarachter villa De Grift.*

Inhoudsopgave

Leden en bestuur	p. 3
Leden	
Bestuur	
Financiën en contributie	
Website	
Netwerk	
Vertegenwoordigingen	p. 5
Commissie Ruimtelijke Kwaliteit	
Commissie Naamgeving	
Stichting Tabula Batavorum	
Activiteiten	p. 6
Lezingen	
Andere activiteiten	
Secties en werkgroepen	p. 8
Sectie Lokale geschiedschrijving	
Sectie Archeologie	
Sectie Genealogie	
Sectie Wereld Oorlog II	
Sectie Educatie en onderwijs	
Sectie Lent	
Werkgroep Bibliotheek en archief	
Werkgroep Restauratie Wapenpanelen	
Communicatie en PR	p. 11

Leden en bestuur

Leden

Het ledenverloop in 2019:

Aantal leden op 1-1-2019	291	
Afzeggingen	7 -	
Contributie niet betaald	11 -	
Nieuwe leden	<u>10 +</u>	
Aantal leden op 1-12-2019	283	(waarvan 23 gezinsleden)

De in 2017 ingezette actualisering van het ledenbestand is afgerond.

Bestuur

Op de ALV van 26 maart 2019 is afscheid genomen van Feike Vlas en Ben Dalhuisen als bestuursleden.

De samenstelling was als volgt:

voorzitter	Bert van der Toorn
secretaris (wnd.)	Hans van der Heijden
penningmeester	Frank de Vries
lid	<i>vacant</i>
lid	<i>vacant</i>

Het bestuur heeft 11 keer vergaderd.

In de loop van het jaar is Herman Aarns gaan meedraaien in het bestuur. Diverse oproepen voor meer kandidaten hebben geen resultaat gehad.

Het bestuur wordt voor bepaalde taken ondersteund door Henk Buma (website), Bjorn van Snippenburg en Henk Knol (Nieuwsbrief), Feike Vlas (lezingen), Christa van Kleef (entree lezingen) en Ger de Vrieze (bezorgen Nieuwsbrief bij leden die geen e-mail hebben en het rondbrengen van de niet opgehaalde Jaarboeken van Tabula).

Financiën en contributie

De bijna volledig geautomatiseerde inning van de contributie neemt veel werk uit handen van de penningmeester. Voor verdere informatie wordt verwezen naar de financiële stukken.

Website

De website is verder uitgebouwd en geprofessionaliseerd.

Netwerk

Een van de taken van het bestuur is te zorgen voor en onderhouden van een netwerk met organisaties die voor het realiseren van onze doelstellingen van belang zijn.

- Marithaime is betrokken bij het regionaal Romeins Netwerk dat tot doel heeft om deze regio beter op de Romeinse kaart te zetten. Daartoe behoort ook het project “Limes”. Hiervoor loopt een aanvraag voor erkenning voor de UNESCO Werelderfgoedlijst.
- Diverse bijeenkomsten zijn bijgewoond van Erfgoed Gelderland.
- Er is geregeld contact met de omliggende historische verenigingen om zaken met elkaar af te stemmen.
- Met de gemeente Overbetuwe over de invulling van erfgoed in Elst.
- Door de provincie is veel geld beschikbaar gesteld voor de herdenking van 75 jaar Market Garden en 75 jaar Bevrijding. Marithaime is betrokken geweest bij de verdeling en besteding van die gelden. Er zijn (en worden nog) veel evenementen in breder verband georganiseerd.

Vertegenwoordigingen

Commissie Ruimtelijke Kwaliteit

Namens Marithaime zit sinds 2016 Jacques Zwartkruis in de gemeentelijke Commissie Ruimtelijke Kwaliteit. Deze commissie is een samenvoeging van de (oude) Monumentencommissie en de Welstandscommissie in de gemeente Overbetuwe. De taak van de commissie is om het college (o.a.) te adviseren over het cultureel erfgoed, boven en onder de grond. In 2019 hebben er diverse bijeenkomsten plaatsgevonden waarbij verschillende zaken rondom een gemeentelijk- of rijksmonument aan de orde zijn geweest. Bijvoorbeeld: nieuwbouw- en verbouwplannen van de woonhuizen en boerderij de Rijzenburg in Elst, restauratie/herbouw van woonboerderij in Herveld, aansluiting nieuw- en oudbouw en plaatsen van valbeveiliging op het te verbouwen gemeentehuis, bewaken van historische details die behoren aan het monument, plaatsen van Industrieel erfgoed bij een rijksmonument, verbouw van een voormalig koelcelgebouw in Zetten tot restaurant, nieuwbouw aan/naast een kerkje in Elst. De op- en aanmerkingen werden in een advies aan de ontwikkelaar/architect meegegeven met het verzoek om het plan (al dan niet) aan te passen. Steeds werd dit als een positieve ontwikkeling ervaren. Al blijft het moeilijk om monumentale details te waarborgen en toch het monument aan de eisen van deze tijd te ontwikkelen.

Commissie Naamgeving

In de gemeentelijke Commissie Naamgeving zit Feike Vlas om de geschiedenis door te laten klinken in de naamgeving van straten, bruggen, watergangen. De commissie is 1 keer bij elkaar geweest. Daarbij zij de volgende naamgevingen gegeven aan: 'Hoge noot' voor de fiets/voetgangersbrug over de spoorlijn Arnhem-Nijmegen aan de Notenlaan in Park Lingezege, 'Dijkakkers' voor het viaduct over de spoorlijn Arnhem-Nijmegen aan de 1e Weteringsewal (vernoemd naar een voormalige boerderij op die plek), 'Grifttunnel' voor de spoortunnel in Rijksweg Noord (vernoemd naar de Grift, het vroegere kanaal tussen Arnhem en Nijmegen).

Stichting Tabula Batavorum

Sipkje Schimmel zit namens Marithaime in het bestuur van de **stichting Tabula Batavorum** dat zorgt voor de jaarlijkse publicatie van Terugblik. Op 8 november 2019 werd in het Veerhuis in Opheusden Terugblik nr.20 gepresenteerd. Het boek kreeg de titel mee: Heen en weer, verkeer en vervoer in de Betuwe door de eeuwen heen. Ook dit jaar werd weer het eerste exemplaar aan een lid van Marithaime uitgereikt, namelijk aan ons erelid Frits Hoogveld.

Activiteiten

Lezingen

Een groepje bestaande uit Feike Vlas, Jacques Zwartkruis, Bas Franses, Frits Hoogveld, Christa van Kleef, Jan Willem Dalhuisen en Henk Knol is enkele keren bij elkaar geweest om onderwerpen voor een lezing te bedenken.

In 2019 zijn de volgende lezingen gegeven:

- 5 februari 'Hertogdom Gelre' met Ridder van Gelre René Arendsen (van TV Gelderland)
- 22 februari 'Reformatie in Lent, een gescheurd dorp' door Dick Kruyt in de Sint Maartenskerk in Lent; n.a.v. het verhaal in het Jaarboek van Tabula in 2018
- 26 maart 'Internationale bendes in en rondom Nijmegen door René van Hoften
- 9 april 'Drie kastelen rondom Elst en hun adellijke bewoners' door Frits Hoogveld
- 22 mei 'Water als Wapen' door Ferdinand van Hemmen; m.n. in oorlogstijden
- 1 oktober 'LENTS Gouden Eeuwen' door Cees Koot
- 30 oktober 'Reformatie in Lent, een gescheurd dorp' door Dick Kruyt
- 26 november 'Boer'n van Gister'n – Alles gaat veurbiej', een leuke voorstelling van Henk Graaskamp en Fons Rouwhorst

Zoals gebruikelijk is er voor de lezingen altijd veel belangstelling; ook van niet-leden.

Andere activiteiten

Omdat er zich te weinig leden hebben opgegeven voor de **jaarlijkse excursie** is deze niet doorgegaan.

Door Ben en Jan Willem Dalhuisen is in samenwerking met Marithaïme een boek geschreven met verhalen over de lotgevallen van inwoners van Elst in met name september-oktober 1944 en daarna. Voor dit **boek 'Schuilen en Vluchten'** hebben zij veel interviews gehouden met mensen die deze periode hebben meegemaakt en geput uit veel archiefonderzoek. Op een zeer druk bezochte en geanimeerde presentatie op 10 september is het eerste exemplaar uitgereikt aan wethouder Wijnte Hol van de gemeente Overbetuwe.

De **Elster Dorpsquiz** 2019 werd gehouden op 1 november. Er namen 27 teams deel, goed voor 135 deelnemers. Winnaar was 'De Rooie Road'. De organisatie verliep volgens draaiboek: in januari de evaluatie van het vorig jaar, in mei de kick off van de nieuwe quiz, in augustus en september het opstellen en kiezen van vragen, in oktober en november de vragen 'presentabel' maken en digitaliseren voor de quizavond. We streven ieder jaar 2 actie dingen na: de Dorpsquiz moet voor iedereen een gezellige avond opleveren en de gemiddelde 'goed-score' bij de beantwoording van de 64 vragen moet 70% zijn. Leden van het team zijn: Toon Osterlof, André Heezen, Eddy Brunekreeft, Frits Hoogveld, Wies Ras, Wes Leurs, Johan van Meegen, Toon Joosten.

Terugblik nr. 20 van Tabula Batavorum kwam in november uit. Voor ieder lid was er een gratis exemplaar dat op 2 donderdagmiddagen en tijdens de lezing op 26 november kon worden opgehaald in Het Wapen. In tegenstelling tot voorgaande jaren is hier goed gebruik van gemaakt: 2/3 van de leden heeft het opgehaald. De rest is door Ger de Vrieze rondgebracht. Voor deze uitgave hebben ook leden van Marithaime een hoofdstuk geschreven. Frits Hoogveld met het hoofdstuk Paardenkracht, Rudi Liebrand over Spoorwegen in de Betuwe en het Lentse lid Frans Lefering met het hoofdstuk over De Grift- van trekvaart tot stadsweg. Het thema voor 2020 is: verhalen van burgers uit de hele oorlogsperiode en de terugkeer in de Betuwe na de evacuatie.

Frits Hoogveld krijgt het eerste exemplaar van Terugblik 20 uit handen van Emile Smit, voorzitter van de st. Tabula Batavorum.

Secties en werkgroepen

Sectie Lokale geschiedschrijving

Hulpvragen aan Marithaime

Deze hebben meestal betrekking op lokale geschiedenis of genealogie. Ze worden nu doorgestuurd naar Frits Hoogveld en door hem beantwoord.

Project Nip

Een werkgroep van 4 personen (Rudi Liebrand, Netty van Kleef, Teus Peek en daaraan toegevoegd Frits Hoogveld) houdt zich bezig met het uittypen van de handgeschreven Nip-teksten en het opwaarderen van digitale afbeeldingen die gemaakt zijn van de Nip diacollectie.

Cultuurboek

Een groep houdt zich bezig met het samenstellen van een boek over de geschiedenis van de culturele verenigingen in Elst vanaf eind 19^e eeuw. De leden zijn: Jan Rouwhorst, Coen Hoogveld, Henk Knol, Wim Pasman, Rudi Liebrand, Frits Hoogveld en Dorien Rikken.

Sportboek

Een werkgroep onder leiding van Henk Knol werkt aan de totstandkoming van een boek over de geschiedenis van de sportverenigingen in Elst, uit heden en verleden.

Politieke geschiedenis

Henk Knol werkt ook aan het vastleggen van de politieke geschiedenis in de laatste 50 jaar van de voormalige gemeente Elst.

Historische Atlas

Een werkgroep is bezig een Historische Atlas van Elst samen te stellen met (oude) kaarten en beschrijvingen en eventueel foto's. Leden zijn: Feike Vlas, Rudi Liebrand, Bjorn van Snippenburg en Frits Hoogveld.

Sectie Archeologie

(Feike Vlas en Piet van Schuppen)

In 2019 geen activiteiten.

Sectie Genealogie

In 2019 geen activiteiten.

Sectie Wereld Oorlog II

(Bert Swaan, Ben Dalhuisen en Jan Willem Dalhuisen)

De afgelopen jaren is er regelmatig contact geweest met onze zusterverenigingen in de omgeving over het herdenken van 75 jaar Market Garden en 75 jaar Bevrijding. Hieruit kwam naar voren dat er al diverse evenementen in breder verband werden georganiseerd (bij Schoonderlogt, in Driel, in Oosterhout). Om dan nog een evenement zoals in 2014 in de Grote Kerk te organiseren leek dan ook teveel van het goede.

Echter het boek 'Schuilen en Vluchten' van de gebroeders Dalhuisen is een uitstekende beschrijving van deze periode.

Met de gemeente wordt gekeken naar een educatieve invulling van 75 jaar Bevrijding op scholen.

Sectie Educatie en onderwijs

(Henk Knol)

Een nauwere samenwerking tussen scholen en gemeente op het gebied van lokale geschiedenis en in samenwerking met Marithaime is om diverse redenen (nog) niet verder uitgewerkt.

Sectie Lent

(Frans Mikx en Roos Schattenberg)

Onder de sectie Lent vallen 17 leden. Ook in Lent worden lezingen van Marithaime gehouden; meestal over lokale onderwerpen. Ook deze lezingen trekken veel belangstelling. Het maandblad 'Lentse lucht' wordt gebruikt voor de aankondiging en samenvatting van onze activiteiten op historisch gebied. Verder wordt door Lentse auteurs medewerking verleend aan het Jaarboek van Tabula, de Terugblik. Dit Jaarboek wordt zeer goed beoordeeld, ook door nieuwe bewoners in Lent.

Werkgroep Bibliotheek en archief

(Hans van der Heijden, Netty van Kleef en Ben Dalhuisen)

Deze werkgroep houdt zich bezig met het opschonen, ordenen en archiveren van de vele stukken (boeken, tijdschriften, foto's, krantenartikelen, kaarten) die in ons Erfgoedlokaal aanwezig zijn. Een erg omvangrijke klus. Door diverse omstandigheden is er in 2019 weinig schot in gekomen. Toch wordt er door diverse mensen en werkgroepen al gretig gebruik gemaakt van het voorhanden zijnde materiaal.

Werkgroep Restauratie Wapenpanelen

(Ger de Vrieze, Bert van der Toorn, Frits Hoogveld en Vic Hendriksen)

De wapenpanelen uit het Ambtshuis zijn een belangrijk cultureel erfgoed binnen de gemeente Overbetuwe. Bij de verbouwing van het Ambtshuis tot kantoor voor gemeentelijke diensten zijn de deze panelen uit de voormalige vergaderzaal verwijderd. De gemeente heeft Marithaime gevraagd om de restauratie te begeleiden en de aanbesteding van de werkzaamheden te verzorgen. Door de werkgroep is een programma van eisen opgesteld voor de restauratie en de inlijsting van de panelen. Meerdere bedrijven zijn uitgenodigd om een aanbieding te doen voor het restauratiewerk.

De aanbesteding heeft in 2019 plaatsgevonden maar de opdrachtverlening stagneerde omdat het beoogde restauratieatelier zich voor deze opdracht heeft teruggetrokken. Naar verwachting zal begin 2020 de opdracht worden verleend aan een ander bedrijf. Samen met de gemeentelijke dienst zal Marithaime de kwaliteit van de restauratiewerken bewaken.

Communicatie en PR

(Henk Knol)

Voor het contact met en de informatie aan de leden zijn 10 Nieuwsbrieven verschenen. Dit is een samenwerking van Henk Knol en Bjorn van Snippenburg. De verspreiding gebeurt digitaal naar de leden en andere belangstellenden. Voor die leden die niet over een computer beschikken zorgt Ger de Vrieze voor de verspreiding.

Vanaf eind 2018 tot heden is voor het opstellen van in het verleden uitvergrote foto's van Oud-Elst gebruik gemaakt van de etalageruimte van John Maclean aan de Halve Morgen, samen met het Tempel- en Kerkmuseum.

Nadat in 2018 een fotoboek met historische plaatjes van Elst werd geproduceerd met medewerking van Marithaime in de personen van Huib de Vries en Frits Hoogveld, is in 2019 een tweede boek verschenen met meer recentere plaatjes.

